

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:

Brasiovu, piati'a mare Nr. 22. — „Gazeta“ ese:
Joi'a si Dumineca.

Prețulu abonamentului:

pe unu anu 10 fl., pe șiese luni 5 fl., pe trei luni
2 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu seu
28 franci.

Se prenumera:

la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti.

Anunțurile:

un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr.
v. a. pentru fiecare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retrimitu.

Anulu XLIII

Nr. 47.

Joi, 14 26 Iuniu

1879.

Cu 1-a Iuliu stilu vechiu, 1879 se incepe unu nou abonamentu la

„GAZETA TRANSILVANIEI“

pentru semestulu alu II-lea 1879 cu condițiunile din
fructuariu.

Rogamu pe domni aceia, a caroru abonamentu
cepra cu 30 Iunin st. v. 1879, că se grabesca cu re-
noțrea lui, că se li se pōta tramite fōi'a regulatu.

Domni noui abonanti sunt cu deosebire ro-
pā a ne tramite adresele dloru esacte, aretandu
si post'a cea mai aprōpe de loculu, unde locuiescu.

Scrisorile sunt a se adressā la Redactiunea
„Gazetei Transilvaniei“.

Brasiovu, 13/25 Iuniu.

Principele Louis Napoleon, fiulu poterniculu
imperatore de odinōra Napoleon III, a fostu ucisu
de cătra selbaticii Zulu-cafrii din Afric'a meridio-
nala. Scirea acēst'a a produsu mare sensatiune
pretutindenea cu atātu mai multu, că nu se asteptā
că principele Napoleon, care pe la inceputulu a-
nului curentu se atasiā că voluntariu pe langa sta-
tulu majoru alu armatei de operatiune englesa in
contra Zuliloru, se se espuna unui asemenea pe-
riculu.

Nefericitulu principe, care in lun'a lui Martiu
trecutu ajunse etatea de 23 ani, dupa ce a absol-
vatu scōl'a de resbelu dela Woolvich in Angli'a a
doritu se iē si elu parte, impreuna cu multi colegi
de ai sei din cele d'antai familii englese, la espe-
ditiunea ultima in Afric'a, spre a castigā espe-
rientie. Negresitu că consiliulu familiaru invoidu-
se la acēst'a a avutu in vedere si aceea, că se a-
traga atentiunea francesiloru asupra junelui pre-
tendentu la tronulu si se faca se se vorbēsca mai
multu de dēnsulu.

Siansele fiului lui Napoleon III de a ajunge
pe tronulu Franciei erau intr'unu timpu, pre candu
era inca Mac Mahon presiedinte, cătu se pōte de
favorabile si au remasu si dupa ce s'a constituitu
Republic'a mai bune că a tuturor celorulalti pre-
tendenti. Partid'a bonapartista era insemnata, ea
agitā necontentitu pentru elu si pēna candu traieau
acea cari aveav se multiamēsca atātu de multu
dinastiei napoleoniane potea inca se spereze, că
tr'unu desastru interioru seu exterioru alu Repu-
blichei i va redā eārasu tronulu ce l'a perditu ta-
talu seu dupa batali'a dela Sedan. Crud'a sōrte
inse ia preparatu unu sfersitu tragicu si fara
gloria.

Mai multe foi republicane au observatu la sci-
rea despre mōrtea printiului Napoleonu, că elu a
cadiutu dreptu respłata pentru peccatele tatalui seu,
pentru lovitur'a de statu ce a facut'o Napoleon
III la 2 Decembre 1852. Casulu este in adeveru
atātu de tristu incātu omulu trēbuie se crēda intr'o
deosebita persecutare de cătra sōrte.

Noi Romanii, inse de câte-ori respicamu nu-
mele Napoleonu III nu potemu se ne gandumu de
cātu numai la multele binefaceri, de cari s'a bu-
curatu poporulu romanu dela Dunare in urm'a po-
terniceii protectiuni a acestui imperatore.

Erā unu timpu candu nnu cuventu respicatu
de Napoleonu III, facea se se agite tōta Europ'a.
Dictatur'a lui in politic'a europēna le erā multora
nesuferita si nu fara dreptu Francesii se plangeau
că le-a cassatu libertatile. Dēr' intrebamu, erau
ōre popōrele pe atunci mai nemultiamite, că acuma,
erā asuprirea si dictatur'a aceea mai rea si nesu-
ferita, că cea de astadi, care 'si are centrulu in
Berlinu si este lipsita de zcelu aventu geuerosu,
care erā caracteristiculu politiceii franceze de mai
inainte?

Noi Romanii, celu pușinu, nu avemu nici o
causa de a ne intristā reamintindu-ne acele timpuri.
Atunci numele de Romanu adeveratu că nu era
atātu de cunoscutu in lume că astadi, dēr'

pentru aceea ne bucurāmu de poterniculu spriginu
alu marei imperatii franceze. Principiulu de natio-
nalitate aperatu de Napoleonu III ne-a folositu
multu si noue Romaniloru din monarchia si apoi
cātu despre Romania nu este de lipsa se mai ara-
tamu, ce multu a contribuitu acestu imperatore la
consolidarea si inaltierea ei.

Nenorocirea principelui Napoleonu nu pōte pro-
duce dēr' intre Romani decātu numai unu sem-
tiementu de parere de reu. — Cei ce ar
avē causa a se bucurā asupra mortii printiului
sunt numai Republicanii francesi, căci ei au sca-
patu de celu mai periculosu dintre pretendenti,
cari astēpta cu nerabdare momentulu, in care se
pōta ingropā institutiunile republicane. Bonapar-
tistii inse au declaratulu intr'o adunare, că impe-
rati'a, pentru care se lupta ei nu a remasu fara
mostenitoriu. Mai este in adeveru in viētia prin-
cipele Ierome Napoleonu (nascutu la 1822) cunos-
cutu sub numirea „printiulu celu rosu“, care are
doi fii. Acestu principe a devenitu dupa mōrtea
„principelui imperialu“ capulu familiei imperatesci
napoleoniane.

Cronic'a evenimentelor politice.

Totu nu a fostu dēr' neesacta scirea că a pro-
testatu si episcopatulul serbescu in contra legei
pentru introducerea fortiata a limbei maghiare in
scolile poporale. Celu pușinu se relatēza acuma
că patriarchulu serbescu, dela Carlovitiu Ivacicovici,
a fostu insciintiatu de cătra ministrulu de culte că
protestulu seu in contra acelei legi s'a reintorsu
dela Maiestate fara nici o observare. Elu sosise
prea tardiu, legea era sanctionnata gat'a. Acuma
dlu Tisza a inceputu venatōrea in contra
resturiloru autonomiei municipale. Absolutismulu
ungurescu alu slovaculu Grünwald este pe drumulu
celu mai bunu de a se realisā. —

Organulu ministrului de interne unguerescu
„Ellenör“ pledēza pentru numirea func-
tionariloru administrativi de
cătra statu in modulu urmatoriu:

„Pretensiunile multe ce le face vieati'a moderna sta-
tului, marile datorii ce sunt legate de carier'a nnuu func-
tionariu, cunoscintiele necesarie, linistea si independenti'a ce tre-
buie se-o aiba acēst'a si, ceea ce trebuia se memoramu dela
inceputu, relatiunile specifice etnografice (sic!) ale patriei
nōstre, ceru, că se ne imprietenimu cu ide'a administratiunei
statului si se-o spriginimu. Mai este si o alta cauza, care
prea pușinu se ia in consideratiune. In nici o tiēra nu este
impartirea lucrului mai reu esecutata că la noi. Sunt multi,
cari astadi sunt economi, mane functionari, si de aceea nu
corespundu nici intr'o sfera si se face de obicei o proce-
dere rea si superficiala. Oficiulu comitatului este in multe
casuri sinecur'a membriloru ruinati ai familielor ce dom-
nescu in comitatu si lucrulu ilu face in cele mai multe ca-
suri acēl'a, care este mai reu platitu. Numai carier'a sigura,
numai prospectulu, că diliginti'a si talentulu va fi premiatu,
potu se creeze functiunarii, cari se corespunda recerintiiloru
moderne, numai despatirendu asia deolalta carierele potemu
se capetamu economi activi si cunoscētori de lucru. Este
pōte superfluu a adauge, că in Ungari'a numai acea admi-
nistratiune a statului pōte se aiba spriginitori, care nu uita
de principiile corecte ale autonomiei (sic!), care lasa se
castige valōre elementele de administrare propria (selfgover-
nement) in compunerea consilieroru si la controla si care nu
mai esecutiv'a o incredintiēza organelorulu statului.“

Organulu ministerialu, cumu se vede, isi da
tōta silinti'a de a ne presentā nou'a mesura abso-
lutistica ce-o intentiunēza a-o luā d. Tisza Kálmán,
intr'o colōre cătu se pōte de placuta si nevinovata.
Asigurarea, că ministrulu nu voiesce se atace auto-
nomi'a municipala esistentā, este tocmai atātu de
ridicula in casulu de faēia, cumu a fostu de risu,
candu dlu Trefort ne asigurā, că prin studiulu lim-
bei maghiare, impusu scoliloru poporale, si prin
poterea ce li-o da legea inspectoriloru regesci ungu-

resci nu se vatama nici cătu e negru sub unghia
autonomi'a bisericelor nōstre. Dēr' se vedemu ce
serie diuariulu partidei Kossuthiane „Egyetértés“
asupra noului proiectu alu lui Tisza:

„Dati numai asia inainte — scrie „Egyetértés“. —
Un'a din foile inspirate ale guvernului, un'a din penele cum-
perate cele mai intime ale lui Tisza Kálmán au inceputu
venatōrea asupra ultimelor remasitie ale autonomiei muni-
cipale. Selfgovernmentulu oficielor comitatense fara de
aceea nu mai are unu altu dreptu adeveratu politicu, decātu
acel'a alu alegerei ampoiatorulu sei. Acuma inse Tisza
Kálmán voiesce omni potēti'a ministeriala, pentru ca Ungari'a se
fia fara multu svonu trasa in mreaja imperiului comunu.
Nu mai este in omulu acēst'a (adeca ia Tisza) nici ultim'a
schinteia de seriozitate patriotica si de precautiune politica
Elu scie, că acuma opozitiunea natiunei in contra atacurilo-
ru nenaturale ale drepturiloru ei este mai pușinu tenace, că
odinōra. Dēr' Tisza Kálmán mai scie inca si alt'a. Scie,
că starea financiara a tieri este desperata, că deficitulu
anualu este permanentu si uriasiu. Scie, că numirea func-
tionariloru comitatensi, că redicarea salarielor, care este
legata de acēst'a, apoi că pensiunile, solvirile finale si sa-
lariile acordate din gratia earasi voru redicā cheltuielile la
7—8 miliōne. Si cu tōte aceste vrea se introduca institu-
tiunea numerei functiunariloru administrativi. . .

Despre situatiunea din Boemi'a i se scrie dela
Prag'a 19 Iuniu diuarulu „N. fr. Presse“:

Simptomele se inmultiescu, că in ministeriulu de interne
se concentra firele unei agitatiuni, cari are de scopu, că se
formeze in Reichsrath o majoritate de conservativi. Atātu
in cercurile cehice cătu si in acele ale partidei nemtiloru
decembristi nu se da crediamentu sciriloru despre esistenti'a
acestei agitatiuni. Functiunarii guvernului agitēza pretutin-
denea, unde sunt candidati feudali si clericali, pentru acēst'a.
Partid'a „cehiloru tineri“ este in contra primirei candidari-
loru feudale in list'a oficiala de candidati cehi si, dēca
„cehii betrani“ voru insiste, că se fia primite aceste candidari,
iei, „cehii teneri“ nu voru subscrie list'a de candidati.

„Cehii betrani“ sunt acuma in contra intrarei in par-
lamentulu centralu si sperēza, că, dupa ce se va adunā
Reichsrathulu, majoritatea conservatoriloru va luā decisiuni,
pe bas'a carora Cehii ar' potē se parasēsca mai usioru opo-
sitiunea passiva, decātu pe bas'a tractariloru cu Nemtii. In
totu casulu ceru Cehii „betrani“, că natiunea boema se astepte
mai antaiu in liniste deschiderea Reichsrathului. Alaltaeri
a sositu comitele Clam-Martinitz; avū locu o conferentia a
partidei sale spre a se consultā asupra unui compromis, ce
ar' fi a se face cu marii proprietari din partid'a decem-
brista. Asia a sositu eri si principele Auersperg; celu din
urma nu este in contra compromissului. Inca nu e nimicu
hotaritu, dēr' se dice, că in list'a de candidare, ce se va
stabili, nu voru fi inscisi comitele Clam-Martinitz si prin-
cipele George Lobkovicz, cari condamna intrarea in Reichsrath.
In cercurile aristocratice de aci se spune, că guvernulu ar'
fi aplecatu, a face se se incoroneze impera-
tulu, că rege alu Boemie, dēca totusiu s'ar'
realisā o intielegere cu nemtii decembristi. Atunci in jura-
mentulu de incoronare s'ar' dá espressionu acestei cointieleg-
eri, apoi cestiunei de dreptu de statu resolvata prin constitui-
une si in fine necesitati de a se duce in deplinire si a se
conservā egal'a in dreptatiere a ambeloru natio-
nalitati ce locuiescu in Boemi'a.“

Din acēst'a corespondentia se vede că ministrulu
actualu de interne, comitele Taaffe, isi dà mari si-
lintie spre a face posibilā intrarea Cehiloru in
Reichsrath. Cehii au dēr' tōta dreptatea, candu
vedindu, că guvernulu are acuma mare lipsa de ei,
se pōta cătu mai rezervatu si cauta se se profite
cātu mai multu din situatiunea momentana. In
sensulu acēst'a este a se interpretā si apelulu elec-
toralu alu Cehiloru subscrisu de Dr. Rieger, Brun-
ner si de conducētoriulu „cehiloru teneri“ Slad-
kovsky, care dupa „P. L.“ are urmatoriulu cu-
prinsu:

„Mai antaiu justifica (apelulu) hotarirea luata la 18
Maiu că cestiunea intrarei in Reichsrath se se amane pēna
dupa alegeri si dupa aceea motivēza cu date istorice preten-
siunile acuma mai moderate ale partidei boeme. Se provōca

apoi cu deosebire la rescriptul regesc de la 12 Septembrie 1871, care promite depunerea juramentului de încoronare. Cu privire la constituțiunea existentă și la sentiulul nationalu alu Germaniloru se declara intrarea condiționată în Reichsrath numai în casul acela de posibilă, dacă se va promite recunoșterea individualității istorice a regatului Boemiei și autonomia Boemiei, care este a se aduce în consonanță cu constituțiunea existentă. Înainte de intrare trebuie să se înteleagă Cehii cu Nemții din Boemia, dăr' și cu consiliarii coronei, căci experiența a arătat, că a dice, că este „fidelu constituțiunei“ (Verfassungstreue) nu este identicu cu a executa fidelu constituțiunea. (Acést'a au esperiat'o mai multu încă nationalitățile din Ungari'a. Red.) În fine se dice, că dela boemii slavi se nu se pretinda, că se 'si abnege sentiulul nationalu, autonomia Boemiei ofera ambeloru nationalități scute se scutesce pe fiacare în parte, prin Curie nationale, de majorisare. Apelulu se finesce cu provocarea, că natiunea cehă se nu jertfésca cum va și ultimele remăși ale autonomiei de odinioară a regatului. . .

Sunt foarte semnificative cuvintele ce le adaugă la finea acestei relațiuni corespondentulu diarului „Pester Ll.“ „Apelulu — dice elu cu ôrecare satisfactiune — nu contine nici unu pasagi în contra Ungariei și a dualismului.“ Ungurii potu se fiă dăr' liniștiti pēna un'a alta, că Cehii nu voru dă asaltu asupra dualismului. Ar' fi și o mare eróre, că se nu dicemu neghiobia, din partea Cehiloru dacă, încă înainte de a fi ocupatu vreo pozițiune tare, ar' declará pe față resbelu dualismului. Prin acést'a si-ar' strică numai siesi și apoi au mai patit'o odata candu cu comitele Hohenwart, si celu ce s'a friptu odata, se feresce de fiacare. Las' se ni se dé mai antaiu autonomia și se ni se garanteze drepturile ce le ceremu și apoi vomu poté vorbi cu totul altfelu și în cestiunea dualismului — isi gandescu Rieger, Brauner și conșoci. Indata ce voru pasi Cehii pe arena, se va vedé — dupa a nôstra parere — că unu carambolu cu Ungurii este chiaru neevitabilu. Lucrurile au mersu pré departe, decâtu că se se póta descurcá în pace și în perfecta întielegere.

Si francesii s'au ocupatu dilele aceste de revisuirea unui articulu din Constituțiunea loru. În 19 Iuniu s'au adunatu ambele camere la unu locu în Adunarea nationala (assemblée nationale) séu Congressu, spre a luá o decisiune asupra urmátorei propuneri a guvernului: — „Primulu și singurulu articulu: Art. 9 alu Constituțiunei dela 25 Februaru 1875 se casséza.“ Dupa acestu art. 9 puterea executiva și ambele camere avea resiedinti'a în Versailles. Casanduse dăr' art. 9 avea se se voteze o noua lege, prin care se stramuta resiedinti'a Camereloru și a guvernului la Paris. Senatorii și deputatii în numeru de 833, se presentara mai toti la adunare, pe care o deschise presedintele senatului Martel.

Opozițiunea vediendu, că nu poté reusi a impedecá reintórcerea la Paris, a cautatu se ingreuneze dupa potintia consultarile Adunarei nationale, dăr' presedintele Martel a condusu desbaterile cu atata tactu, încátu nu s'au mai potutu repeti scandalele provocate în Camera de bonapartistulu Cassagnac. Adunarea nationala cu 549 contra 262 voturi a acceptatu propunerea guvernului, că Camerele se se reintórca la Paris. Înainte de votare a declarat Cassagnac, că elu a votatu pentru reintórcere, fiindu-că este convinsu, că Republic'a nu este în stare a suportá reintórcerea și pentru că acést'a va aduce cu sine caderea Republicei, pe care o dorésece. Republicanii din stēng'a au respunsu la acést'a prorocire a lui Cassagnac cu risete și cu aplause ironice.

Despre mórtea principelui Napoleonu i se telegraféza din Londra fóiéi „N. fr. Pr.: Capitanulu Carey, care a fostu cu printiulu Napoleonu în diu'a mortii sale istorisese urmátoriele: În dimineati'a dilei de 1 Iuniu am mersu eu cu Napoleonu și cu o escorta de 6 cavaleristi calare dela cuartirulu generalu din Chelmsfords cam o distanția de 8 miluri înainte, a ficsá și a desemná situațiunea taberei celei mai de aprópe. Pe la 3 óre d. a. amu descălecatu la unu locu potrivit, unde se parea că nu se afla sufletu de omu. Dupa ce nu vediuramu vr'unu inamicu a datu Napoleonu ordinulu de a încălecá. În momentulu acél'a strigá Carey, că vede printre earb'a înalta feție de Zuli. „Le vedu si eu“ dise printiulu. Totodata Zulii, cari erau ascunsi în érba dedura o salva tare de focu. Noi toti amu saritu pe cai și amu galopatu spre o vale strimta, care erá camu 200 yards (100 stanjini) departe dăr' printiulu și doi

ómeni din escorta lipseau. Calulu lui Napoleonu veni în fuga mare la trupa, candu acést'a se reintórse. Tardiul intalnira pe gener. Wood cu o escorta. C'unu ochianu vediura vre-o 30 de Zuli în departare de vreo 7 miluri mergēdu peste unu dealu și ducēdu cu sine 2 cai. În dimineati'a de 2 Iuniu a mersu generalulu-maresialu cu 6 escadróne cavaleria la față a locului. La 9 óre gasira aprópe de o ripa cadavrulu lui Napoleonu. Elu zacea golu, numai unu lantiu și unu medalionu ce 'lu portá acatiatu de gátu ii mai lasara Zulii. Aprópe de cadavru se aflá unu pintenu și unu cio-rapu. Printiulu avea 18 impunseturi de lanci (numite „Assegai“, cu cari sunt armati Zulii); unele din ele 'i strabatura prin spate și prin peptu astfelu încátu corpulu erá acoperitu de rane. O impunsetura capetá și în ochiulu stangu, cu tóte aceste trasurile feției printiului nu erau diformate. Din tóte se vedea, că printiulu voindu se încălece i s'a ruptu scar'a dela siea și calulu spariatu la trantitu. Dupa aceea a voitu se fuga pēna în apropierea ripei, unde a fostu ucisu. Doi ómeni din escorta zaceau aprópe de elu morti. Printiulu a fostu acoperitu cu-o patura și a fostu dusu pe lanci în tabera. Intrég'a divisiune esise în tienuta mare. Printiulu a doveditu mai de multeori curagi și a luat parte la o recunoșcere, fara a dá inșe de inamicu. Generalulu a voitu se oprésca pe principe de a merge cu espeditiunea, dăr' acést'a a insistatu a luá parte. Printiulu a fostu foarte iubit în armata. Taber'a intréga jelesce și imputa generalului, că nu a opritu categoricu pe printiulu de a se duce. Loculu, unde a fostu omoritu se afla langa riulu Ityotyozii. Zulii de pe acolo se tienu probabilu de gintea Sirailorului.“ —

Discursulu deputatului Parteniu Cosma,

ținutu în ședinți'a dela 5 Maiu a. c. a dietei maghiare.

(Urmare.)

Nesinceritatea, ce se vede din motivele proiectului în privinti'a scopului espressu, încă este una dintre cauzele, pentru cari noi nu suntem aplicati a crede, că scopulu este culturalu. Precumu amu mai disu: toti marturisescu, atátu comisiunea, câtu și partid'a aceea, care sub presiunea opiniunei publice au storsu, așa dicēdu, dela guvernul prezentarea acestui proiectu — că acesta este numai passulu primu cătra scopu, este numai începutulu acțiunei, continuarea apoi unulu si'o închipuesce într'unu chipu, altulu într'altu chipu. Ei bine! se presupunemu pe unu momentu, că guvernulu va esecutá legea numai spre ajungerea scopului, ce'lu marturisesc. — Cine imi garantéza mie? că atunci, candu se va incepe esecutarea legii, séu și chiaru mai tardiu dupa punerea în lucrare a passului primu, nu se va uri guvernulu de astadi cu fauteuillurile acestea de catifea (ilaritate) făcēdu locu altuia, care nu va fi de parerile, ci va nisui se se apropie cu unu passu mai tare de acea opiniune publica, care dupa cumu vediurati adinióra isi are reprezentantii sei și în camera? si va dice: „amu probatu așa si vedemu, că nu merge, én se vedemu, nu va fi mai bine de cumva vomu dispune, că unu obiectu se se propuna în limb'a maghiara în tóte scólele poporale?“ Atunci firesce și dela invetiatoriu se va pretinde, că se fia mai perfectu în cunoscinti'a limbei maghiare, căci a propune într'o limba se recere se o posedi perfectu limb'a aceea. Si cine — imi garantéza mai departe: că nu va urmă unu guvernul, care si elu, că acestu de acumu, va avé lipsa de popularitate, si spre castigarea aceleia va face si mai mari concessiuni opiniunei publice maghiare? si va dice: totu ce s'au facutu pēna acumu nu ne duce la scopu, se mergemu si mai departe, si se introducemu limb'a maghiara preste totu că limba de propunere în tóte scólele poporale“, — si așa voru procede pēna voru ajunge si în biserica, carea la noi intru atáta este legata de scóla, în câtu una fara alta nu potu se esiste. Si așa din passu în passu negresitu vomu ajunge acolo — nu că se devenimu toti Maghiari, căci acést'a este imposibilu — si aci se observu, că eu nu sunt inamicu asimilațiunei, dacă aceea urmăza pe cale naturala, pentru că „volenti non fit injuria“ — ci vomu ajunge negresitu acolo, unde totdeauna amu ajunsu, candu amu pornitu pe acést'a cale (contradiceri). Inomisse acolo vomu ajunge! (miscare).

Eu așa vedu dd-loruli, că unii dintre D-vóstra pretindeti a cunósce mai bine referintiele nôstre decâtu noi. Cu durere observu preste totu si o tienu de mare nenorocire, că ve place a deveni amagiti, si dacă nu ve convine adeverulu mai preferiti nici a nu 'lu audi. Acțiunea ce s'a pornitu în timpulu mai nou în contra unei fapte cunoscute, care erá menita, că se ve desamagésca si se ve puna în vedere adeverat'a stare a situațiunei, emanéza din acea politica gresita pe care o urmam prin aceea, că: atunci, candu vedeti, că din alta parte vi se spune, ce nu vi convine, mai preferiti a nu permite manifestari sincere, decâtu se fiti orientati. Eu nu imi arógu a vorbi în numele Romaniloru. Sciu, că dacă cineva vorbesce, ce nu vi place, în numele connationaliloru

sei, numai decâtu ilu infruntati, că n'are plenipotentiaceia, ér' déca ve vorbesce dupa placu, acceptati, că se ve béscă și în numele connationaliloru sei, precumu s'au înteplatu și în desbaterea acést'a cu acelu serbu și cu acei slavaci, cari au vorbitu pentru primirea proiectului; inșe tóta întemplantu a afirmá: că romanu mai bine cunósce pe poporulu romanu suferintiele și dorintiele lui, decâtu acei deputati neromani, cari se geréza alu cunósce mai bine și a vorbi în numele lui, pe candu elu abia se ocupu de elu cu ocasiunea alegeriloru, si că atare ve declaru: se inșiela toti aceia, cari cugeta, că poporulu romanu pe acést'a cale voiesce se ajunga la cunoscinti'a limbei maghiare este în contra individualității sale nationale, si că amagescu aceia, cari cugeta, că cu esecutarea acestei legi isi voru ajunge scopulu la romani, ce ea ce nici data nu se va poté întemplantu. Este o politia foarte gresita, aceea, care nu respectéza faptele existente, eficiulu redicatu pe astufeliu de basa nu poté fi durabilu!

On. casa! Ve asigurulu, că poporulu romanu nu a încredere în tendinti'a acestui proiectu, si nu crede scopulu espressu aici. Nu crede, că este scopulu acela, ce se prinde în introducere, si crede si presupune, că este acela care se indegetéza destulu de lamuritu în motivare. Pēnu ce? Pentru că acela e mai aprópe de opiniune publica maghiara, de aceea opiniune publica, care, precumu amu mai disu, au esoperatu nascerea acestui proiectu, și salutatu cu entusiasmu presentarea lui în Camera. Se aducemu numai aminte ce scrieau numai înainte de doi septemani organele acelei opiniuni publice despre rezultatu ce astépta dela acestu proiectu de lege? — si numai câteva dile a începutu a fi mai prudente — scrieau, că mai pe acést'a cale voru deveni toti cetatiani Ungariei maghiari. Nu crede mai departe în sinceritaiea scopului espressu, si nu crede declaratiuniloru facute aici în camera în privinti'a, pentru că, atátu motivarea proiectului guvernului, câtu și unii deputati, cumu a fostu d. e. Nagy Istvan vorbescu de asigurarea intereselor nationale, se provóca articulu 44 din 1868, la așa numit'a lege de nationalitate, înfașindu-o că pe o lege atatu de liberala, asemenea carea nici într'unu statu nu mai exista în Europ'a.

On. casa! Intielegu pe acela, că pentru aceea se provóca legea de nationalitate, că se se laude înainte straiunatiuneliberitatea ce s'au asiguratu în Ungari'a nationalitatiloru, căci straiunatarea numai din cartea de legi o cunósce; în intielegu serioșitatea aceluia, care se provóca la ea scopulu: de a capacítá pe nationalitati despre însemnatarea acelei legi, căci ele sciu mai bine cumu s'au pus în lucrare acést'a lege? D-vóstra sciti prea bine dd-loruli cumu, că acést'a lege nu este efectuita, si totusiu ve provocati la ea. Datim'i voiea, că pentru áceia, cari dóra nu sciu ce valoare legea acést'a, se vi-o ilustrezu, cu câteva casuri concrete, că se o vedeti cumu se esecutá? Nimicu mai puțin, mai naturalu, ce poté pretinde unu cetatianu dela statuseu, decâtu că: legile, cari nu numai impun datorii, de multe ori nerespectarea loru este împreunata cu pedepsele póta ceti în limb'a s'a. În privinti'a acést'a este prevediutu numai decâtu în § 1 alu legii de nationalitate, unde se dice: „legile se compunu în limb'a maghiara, inșe se publicu în limb'e tuturoru nationalitatiloru din tíera“. La începutu s'a urmatu conformu acestei dispositiuni, inșe au trecut déjá patru ani, de candu mi-amu luat voiea a interpelá d-lu ministru de justitia, de atunci, care si acumu este ministru de justitia, că are dlui scire despre aceea, că acést'a lege nu se esecutéza si anume, că în limb'a romana nu se mai esecutau legile? Si déca da! are de cugetu se dispuna efectuirea legii? Déca ar' fi datin'a, că presedintele casei ne faca aretare din candu în candu si despre interpelatiunea remasa fara respunsu încă din períodele trecute, inșe interpelatiunea mea si adi ar' figurá în acea aretare. Inșe asi fi multiamitu decumva mi s'ar' fi respunsu pe fapte, déca nu mi s'au respunsu cu vorb'a.

Mai departe așa credu, că nu este mai simplu si mai justu lucru, că: omulu séu cá actore, séu cá inctus ascultat prin judele seu în limb'a s'a materna, cá ori acusatore, ori, cá acusat, ori cá martore se póftésca, fassiunea lui se se scria în limb'a materna, si în casuri criminale chiaru cu cuvintele lui, căci în cauze criminale adeseori dela interpretarea unui cuventu depinde averea nórea, si chiaru viati'a omului. În acést'a privinti'a se prevede legea, care în §. 7 dice: „Fiacare locutoriu a tíerei în acele casuri, candu ori cá actore, ori cá inctus ori cá suplicante, în persóna séu prin plenipotentiulu, de fara interventiunea avocatulu isi reclama si isi poté reclama ajutorulu judeului, se se póta folosi a) înainte judecatorielor sale comunale de limb'a s'a materna . . . b) înainte judecatorielor sale cercuali de limb'a séu de afaceri séu de limba protocolara a comunei sale.“ Éra § 8 dice: „In casuri enumerate în § 7 este detoriu judele a superá plansiunel' séu suplic'a în limb'a plansórei séu supliciei; fassiunea, a cultarea martoriloru oculata si alte lucruri judecatorielor atatu în processe, câtu si afara de aceea, precumu în casurile criminale le efectueiesce în limb'a persónelor ascultate.“ Óre așa se întemplantu acést'a astadi? Exceptiunel' sunt unele locuri în fundulu regiu, unde câte odata se

méza astfelii, preste totu inse nicairi in tiér'a intréga, dér' nici nu este posibilu, pentru că diregatorii nu sciú limb'a poporului. Recunoscú, că la inceputu, candu prim'a óra s'a aplicatu acésta lege, a fostu nisuinti'a de a o esecutá dupa spiritulu ei' si la denumiri au fostu guvernulu cu privire la meea, cá mai cu séma judecatorii de prim'a instantia, dela judecatori'a sumara, se cunósca limb'a poporului, între care sunt chiamati a functioná, ba s'au respectatu chiaru acelu § alu legii, unde se promite denumirea de diregatori si din fiii nationalitatiloru nemaghiare; acuma inse chiaru contrariulu dela acésta se desconsidera a fi in interessulu patriei. Candu dicu „acumu“ nu intielegu chiaru er'a mai recenta — pre d-lu ministru de justitia actualu, ci intielegu acea politica, care a aflatu de necessariu a suspinde chiaru independenti'a judecatorésca numai, cá se póta realisá unu principiu cu totulu contrariu celui pusu in lege — ear' mane' libere. In decursulu aceluor trei ani, pentru deregatorii de limb'a maghiara, dér' mai cu séma pentru romani: acela er'a mai mare pecatu, cá elu se functioneze între connationálii sei, si singura acésta impregiurare au fostu de ajunsu, cá din Ardélu, din Bihari'a, din Aradu si de pretotindenea, unde erau romani, cea mai mare parte a loru se se transpuna pe la Szeghedinu, Karczag, Czegléd, Szolnok, Nagy-Kaló, Gyöngyös, Debreczen, Sátoralya-Ujhely, Székesfehérvár, Kaposvár, Gyöng si cu unu cuventu ori unde in Ungaria, numai acolo se nu remana unde si cu aceea parte a calitatii loru speciali, cu cunoscinti'a limbei romane inca ar' poté folosii, éra in loculu loru s'au tramisu astfelii de judecatori, cari necunoscéndu limb'a poporului facu dreptatea cu ajutoriulu servitoriloru. In Szeghedinu, d. e., unde nici o lipsa nu éste de judecatoru romanu, poti compune unu senatu intregu din romani. dér' pentru aceea in Aradu, unde numai maioritata a locuitoriloru este romana — provocu pe deputatii de acolo se me desmiutiésca, déca nu spunu adeverulu — numai unu judecatoru este romanu la tribunalu. La tribunalulu din Bihari'a, pe care atátu dlu ministru-presiedinte, cátu si eu mai bine, 'lu cunóscemu, fiindu ambi, de acolo — la acestu tribunalu dicu, care atátu dupa teritoriu, cátu si dupa numerulu judiloru este celu mai mare in tiéra, este unu jude si unu subprocuroru romanu cu tóte cá si aicea maioritata locuitoriloru, moiritata aceluor asupra caroru are se judece tribunalulu — este romana. Ei bine d-loru, inchipuiti-ve, cumu potu merge la unu astfelii de tribunalu pertractarile criminale, candu la acelea este introdusa imediatitatea si verbalitatea, candu presiedintele are se conduca intrég'a pertractare, se asculte de nou partidele si martorii, si candu judecatoriulu numai pe acelea are se-si vazeze judecat'a s'a, ce sub decursulu pertractarii au auditu din gur'a partideloru si martiloru. dér' inca la tribunale totu merge mai cinstitu, cácl celu pucinu lips'a cunoscintiei de limbe se nisuiescu a o suplini prin talmaci (dragomani), inse la judecatoriile sumare, precumu se vede au costatu prea multu acestia, acolo ii suplinescu servitorii. . . . Presiedintele: Dlu deputatu se abate dela obiectu, si prea de multu se ocupa cu astfelii de cestiuni, cari abia credu se fia in necsu cu proiectulu. — Eu te rogu fórte, ai bunetate a te multiamí cu esemplele aduse si a te reintórce la obiectu. P. C o s m ' a : Binevoiesce a crede d-le presiedinte, cá déca este cineva. care cu placere Ve asculta si Ve face voi'a candu este posibilu, acela de buna séma sum eu; dér' regretu, cá de asta-data nu potu fi de acordu cu D-Vóstra, pentru cá cele ce le-am disu sunt in strinsa legatura cu proiectulu, si se tinu absolutu de obiectu, cá-ci guvernulu isi motivédia proiectulu seu cu legea de nationalitate.

(Va urmá.)

Gherl'a la 4 Iuniu 1879.*)

In Nrii. 36 si 37 ai „Gazetei Transilvaniei“ si in Nr. 9 alu diuariulu „Osten“ au esitu la lumina doue corespondentie contienendu aceeași materia plina-de neadeveru, de mintiuni si inca de alta ce, — subscrisa de mai multi preoti grec-catolici, — cea d'antaia — din dieces'a Gherlei in genere, a dóu'a din fostulu districtu alu Naseudului in specie, ambele corespondentie se potu lua de una si aceeași idea imbracata intr'unu locu cu vestimente mai de serbatori, in altu locu mai de tóte dilele. — In „Osten“ s'a mai scrisu inca de aceste, dér' din caus'a naturei aceluor pamfletice s'a lasatu fora de respunsu, acum inse vediendu, cá lucrurile aceste le-au aflatu de bene unii preoti a le aduce la publicu in diariu romanu, cugetamu a fi una crima din partea nóstra a mai tacé. —

Ambe aceste corespondentie — cea din „Osten“ si cea din „Gaz. Trans.“ suntu confectionate in un'a F a b r i c a , a carei inceputu nu se scie cu precisiune, dér' se afla deja functionandu la 1873, candu s'a denumitu Il. S'a Pavelu de Episcopu alu Gherlei. Atunci adeca a aparutu unu articlu in „Gazeta“ confectionatu acolo si subscrisu si acela de mai multi, care se póte considera cá anuntiu,

*) Publicarea acestei corespondentie a trebuitu se se amane din caus'a lipsei de spatiu. Red.

precum acest'a presinte — de dare de séma. Localitatea „Fabriciei“ inca nu se scie, fiind-cá lucrara in ascunsu, din cauza, cá se nu se cunósca in publicu si se se puna apoi pre ea contributiune, ce ar' jigni aceste intreprinderi industriale indata la inceputu, ce ar' fi cu daun'a industriei nóstre nationale, care incede prin aceste parti a infflori asia frumosu. Fabric'a acést'a este altcumu bine organizata, cá si alte fabrice, are actionari, factori, agenti, commisvoijageri, deposite, filiale, magazine si ce este mai de insemnatu are laboratorii preoti. Acést'a organizatiune ar' fi bine luata la cunoscintia publica, cá dóra in romanitatea intréga se va afla vre unu diplomatu, care va face mare serviciu natiuniloru civilisate din Europ'a cu acést'a scire, adeca, cá intr'o fabrica romanésca din dieces'a Gherlei se folosescu de laboratorii preoti; si scimu, cá staturile civilisate din Europ'a sunt agitate de cestiunea laboratoriloru, care de multeori face se tremure capetele incoronate, si care va incetá in aceea state indata ce se voru folosi la fabrice laboratorii „preoti“. Se damu si noi câte-ceva imprumutu natiuniloru civilisate, nu numai se totu luamu. Apoi nu vedemu nimicu reu in aceea, cá se se folosésca in fabrici preoti, mai alesu in aceea, unde se confectionéza articule preotiesci. Nu este óre mai bine dupa economi'a nationala cá se capatamu unelte preotiesci facute de mani preotiesci decátu se le cumparamu dela jidovi?

In fabric'a acést'a s'a facutu afara de acesti articli inca si alte cele, tóte bisericesci si preotiesci. A trecut prin diverse fase in decursulu tempului de guvernare a episcopului Pavelu, a pierdutu din lucratori si a dobanditu altii, dupacum se intempla de comunu in lume cu tóte institutiunile de acést'a natura. Nu scimu, cá acum cum i stau actiile, dupa ce s'a gatatu guvernarea acelu eppu (episcopu) — continuava ori ba? Destulu cá a datu semne de esistintia dupa puçina tacere prin articulu din „Osten“ si „Gaz. Trans.“, aceste articule suntu din acea fabrica, de-si nu póta firm'a ei, cáci acést'a nu se póte din caus'a mai susu aratata, dér' se cunósce loculu productiunei din fineatia materiei si elegantia prelucrarei. S'a scosu in publicu sub firm'a laboratoriloru, cari suntu „mai multi preoti gr. catolici“ cu locuinti'a in dieces'a Gherlei. —

Avendu firm'a si loculu, potemu purcede la esaminarea productulu insusi. Se lasamu déra fabric'a de o lature. Este acela unu productu literariu adeca corespondintia de diariu, subscrisa de „mai multi preoti“ firesce din dieces'a Gherlei. Acesti preoti cu dorere de anima spunu cá cátu de multu iubescu densii natiunea romana si cátu de reu le pare cá nu toti asemenea manifestéza iubirea loru. Frumosu si in spiritu preotiescu o dicu acést'a. Nici cá avemu ceva cu simtiementele Ddloru Sale, le credemu si ne pare bine cá in dieces'a nóstra suntu si romani adeverati. — Dupa acést'a spunu in doreri si in necasuri, cine ar' fi datoriu se face ceva pentru natiunea romana, adeca Episcopii. Suntu confratii nostrii — ce este adeveratu — indestuliti cu portarea Episcopatulu romanescu, cu esceptiunea unui, adeca alui Michailu Pavelu, pre care 'lu si mustra pentru acést'a „mai multi preoti“ din dieces'a s'a.

Domniloru preoti, iubiti confrati! Nu grabiti in judecatile Dloru Vóstre, nu mustrati pre propriulu episcopu! Acel'a déca din intemplantu n'a potutu se se presenteze deodata cu ceialalti eppi la Maiestatea S'a pentru a da espressionu ingrijiloru nationale, a facutu acést'a mai tardiu mergéndu la Metropolitulu si aderandu la pasii facuti de Episcopatulu romanu, asia o spune acést'a „Foi'a Scolastica“ din Blasiu in Nr. 4 15/27 Februariu a. e. si asia noi cesti mai simplii am fostu linisciti, cá passulu s'a facutu in numele Provinciei nóstre metropolitane intregi. Nu asia cei intiepleti. Ei nu suntu indestuliti, cá pentru ce n'a mersu si eppulu Pavelu deodata cu ceialalti? si cererea loru, cá a unoru preoti diecesani drépta ar' fi, déca acei domni preoti deodata nu ar' fi si diurnalisti, pentru cá cá diurnalisti ar' fi trebuitu se intieléga celespusu in „Foi'a scolastica. Nn intielegu? Nu. Se damu dar' alta esplicatiune.

Episcopulu Pavelu asia cá in 29 Ianuariu a. e. prin Maiestatea S'a s'a denumitu de eppu la Oradea mare? Asia. Candu s'au dusu eppii gr. cat. la Maiestatea S'a? In 10 Februariu. Bene. Ce diceti D-Vóstre mai in josu in articulu din „Gaz. Trans.“ si din „Osten“? Acea, cá episcopulu, fiindu denumitu la Orade prin Maiestatea S'a apostolica, ar' fi trebuitu se se duca acolo indata si se lase aici la Gherl'a in man'a altora frénele guver-

narei, fiind-cá i-a incetatu jurisdic-tiunea. Asia diceti, dupacum vomu vedé ceva mai josu, ba „plane“ ve si cam maniatu cá nu s'a dusu. Acum intrebamu noi, cá pentru ce ve maniatu asia tare asupra eppulu? in a cui nume se se fia dusu? in a gherlaniloru nu pentru cá dupa conceptele esceptionale ale D-Vóstre la 29 Ianuariu i-a incetatu jurisdic-tiunea. In a Oradaniloru? póte. Ei-da aceea-su de alta parere, ei nu l'ar fi lasatu pre eppulu P. in biseric'a Catedrala numai cu denumirea Maiestatiei Sale, ci ar' fi cerutu si bulele papale, care atunci nu le avea. Si apoi unu episcopu din dieces'a sa espatriatu si in cealalta neprimutu pre cene se represinte inaintea Maiestatiei Sale? cá acolo intreaba, cá in acui nume se ducu eppii romani? dér' totusi sar' fi potutu duce; cáci atunci er'a consideratu cá eppu alu Gherlei nefiendu denumirea publicata. S'a publicatu? Publicatu. Si asia la cunoscinti'a preotiloru ar' fi venitu, cari judecandu dupa iubirea ce o manifestéza cátra eppulu loru ar' fi protestatu, cá pentru ce usurpéza numele loru si violéza drepturile vicariulu Ddloru Sale de jure, de nu in diurnale póte altunde. Dreptu aceea preotiloru! Nu ve maniatu asia tare se parentele Vostru fiind-cá a avutu acést'a mica precautiune.

Ei dér' sciu Dloru din „Magyar-Allam“, pre care-lu cetescu regulatu, unde unu corespondentu a spusu cá eppulu mai inainte a fostu unitu cu introducerea limbei maghiare in scólele poporale. Asia suntu corespondentii, ei din diurnale cunoscú simtiementele, apoi cá nesce preoti demni acolo trebue se spuna cu tóta dreptatea si sinceritatea, cá ce simtiemente are P. cá se le cunósca Oradani inainte de a merge acolo. dér' cei de la Orade — dupacum mai susu am spusu — suntu de alte convictiuni, nu dela acesti preoti corespondentii voru cere informatiune despre eppulu acuma alu loru, ci 'lu voru asteptá, si densii in persóna se voru convinge cum se pof-tesce dupa preceptele scólei positiviste. —

Unu lucru inse ne ingrijesce, acea, cá mai multi preoti gr. catolici — din fostulu Districtu alu Naseudulu scriu in Osten, cá si ei asemenea au cetitu in Magyar-Állam. Déca sta acést'a, cauta se punemu pén'a josu fiind-cá f a p t u s ' a a d u s u i n a i n t e . Preotii romani de pe la Naseudu cetescu acum regulatu si de comunu Magyar-Állam. — Si apoi se scie cá mai nainte in acelu tienutu nu er'a in moda limb'a ungara, ci pre langa cea romana, nemtiésca. Acést'a s'a intemplantu sub eppi'a lui P. Si se nu se dica cá ungurismulu a crescutu sub densulu in dieces'a Gherlei? Avemu faptu positivu. dér' acestu faptu positivu in. guvernulu 'lu va luá pentru statulu notitiei si va afla medilóce, cá se-lu mai inaltie si promoveze, candu éra va simti dorere nobila anim'a a D-V. Fratiloru preoti!! — Intrebati, cá pentruce a tacutu echoulu dela Simleu si „voinicosulu“ Protopoppu alu Bredului? Respunda-ve ei!

Dup'aceste corespondentii, din cauza cá s'a aflatu unu corespondentu alu Observatoriulu, care a cutezatu se spuna fora scirea si convoirea loru ceva bunu de eppulu P.; cá se-lu cruta de estenél'a de a porta aceste laude, le decretéza de nule puru si simplu, cá „n u s t a“, ce voru pune ei in loculu aceluor alte, cá sub a loru povara se se duca la Orade. Cugeta Dnii acesti'a cá vre unu satelitu va fi acelu corespondentu, pre care on. red. a Observatoriulu a aflatu cu cale alu laudá cá este independentu. Póte socotescu pre acelu preast. Redactoru de complice cu satelitii, din cauza cum cugetamu, cá cam cá atare s'a aretatu in colónele Gaz. Tr. si inca de pre tempurile fericitulu Eppu Leményi! Déra nu se afla nici unulu altulu in vast'a diecesa a Gherlei, care se dica, cá a facutu si câte ceva bunu eppulu, si déca nu tóte?

Se vedemu pe fratii preoti cu ce suplinescu laudele? Cu crime si cu pecate. Care este antaiulu si celu mai mare? Ca „acumu are doue mirese.“ Intru adeveru prea mare! Se vedemu tectuale circumstantiile acestui pecatu: „Cáci trebuie se scie marele publicu cetitoriu, cá Eppulu Pavelu acuma are doue mirese tienendu scaunulu Gherlei ocupatu prin vicariulu seu eppescu, cu tóte cá deja de multu s'a numitu Eppu alu Oradei.“ Si óre pentruce a comisu acést'a foradelege? Pentru una bagatela, „cá nu cumva sub decursulu interregnulului, fiindu la carma in Gherl'a Vicariulu celu „de jure“ se se intimple ceva reu treifoliulu sateliticu.“

Diverse.

Ve spunem aci fratiesce, că gresiala faceti aducandu aceste spre sciinti'a marelui publicu cetitoriu, pentru că in acelu mare publicu voru fi si de aceia, carii aceste pretiose descoperiri le voru sublinea si pune in puiulu mesei. Apoi se voru scolá dela més'a de cetire si voru medita, că óre ce pacoste póte fi pre la Gherl'a? Deodata atatea potestati. Episcopu duplu si la Gherl'a si la Orade, Vicariulu episcopului si inca si altu Vicariu, care este de „jure“, despre care supunu „mai multi preoti din diecesa“ că avea salutari'a intentiune de a mantui diecesa de acelu reu ce se numesce „treifoliulu sateliticu.“ Pentru ce le spuneti aceste fratiloru in publicu, unde le audu si aceia cari compunu acelu treifoliu sateliticu, că inainte se se prepare cu discursuri de aperature, pentru acelu tempu ce D-V. cu atata emfasa numiti *interregnu*, — in cari voru întreba, că ce suntu crimele si peccatele loru, pentru cari li se amenintia „ceva reu.“ Nu cumva acea, că n'a conspiratu in contra eppului propriu, recunoscundu iurisdictionea Vicariului de „jure“, avendu eppu, si eppulu Vicariulu seu? Apoi póte se întrebe de unde sciu ei că de cine au a ascultá preotii in diecesa Gherlei, de eppu séu de Vicariulu „de jure“? Pentru că la casuri obveniende se scie, se nu pátiesca că si acum, candu ei fora esperiintia numai cu ideile teoretice castigate parte in Seminariile catolice, parte in celu din Gherl'a, asia sciu, că eppului suntu datoru cu „obediencia.“ Apoi ei că „adunati anume de eppulu de a si-i face unelte“ nu au potutu face altfelu detorului si „gratitudine.“ Are doue mirese eppulu P. Asia a fostu, acum nu este. Apoi pentru ce nu spuneti, că si diecesa Gherlei a avutu doi miri, dupa cum scie acést'a si On. Publicu? Nu spunu, pentrucă cá la nesce preoti asia pii nu le prea vene se pronuntie cu buzele loru aceste noue „abusuri“ ivite in sinulu bisericeii gr. cat. ce se numesce bigamia eclesiastica, firesce dupa dictionariulu Dl. Sale.

Incetatu - a ore acum acést'a iurisdictione odiósa alui P. asupra Gherlei, va întreba On. Publicu. Ba nu. s'a cetitu prin foi, cá acela la 15 Maiu s'a preconisatu. Asia este. Si in Gherl'a la 23 Maiu S'a alesu Vicariu capitulariu, unu respectabile barbatu alu diecesei nostre, alu carui nume 'lu porta in denumirile loru unulu dintre sateliti de profesoru de teologia, altulu de prefectu si spiritalu in Seminaru. Cu tóte aceste nu este asia. Se se cetésca negru pe albu in foi'a din Gherl'a „Amiculu Familiei“ din 27 Maiu, unde aceste stau scrisu in punctulu 1 a rubricii Revista: „Episcopulu de Oradea - mare stapenu in ca si pre Gherl'a.“ Cum se se impace aceste date. Eaca asia, Vicariulu alesu trebuie se continue gubernarea totu pre care a guvernatu Pavelu, fiind-cá nici unu vicariu capit. séu episcopescu nu póte guverná vreo diecesa dupa acelu „corpus juris“, din care se scotu minunatele teorie cá si acést'a despre incetarea iurisdictionei episcopesci. Nu cumva „Amiculu Familiei“ a devenitu acum de curéndu fóia oficioasa acelu Vicariatu imaginariu de „jure“?!

Dér' totusi buni suntu fratii nostri, ei ar' fi voitu se petreaca pascile impreuna cu episcopulu loru. Credemu, inse episcopulu s'a dusu fiind-cá a vediatu, cá intruna intrunire particulara si secreta de preoti s'a manifestatu dorinti'a, cá D-S'a se se duca la Orade, si voindu a satisface acelei dorintii s'a dusu, nu la Orade, deórece acolo nu se potea duce pentru lipsa unor scrisori ce se dicu bule papale, in care se da episcopiloru iurisdictione eschisiva preste diecesa.

Apoi asia déra unde se se duca? Firesce la Slatina, cá acolo are casa, dupacum spunu „mai multi preoti.“ Apoi ce va fi facutu in Slatina episcopulu, nu ni este datu noue preotiloru se scinu, fiind-cá acolo nu se afla aparate telegrafice si telefonice cá si in Gherl'a, de unde prin aceste aparate au auditu mai multi preoti gr. cat. din fostulu districtu alu Naseudului, just'a dorire, manifestata de unii preoti in una intrunire particulara cetita si demonstrata din carte, si acést'a carte nu se afla la Naseudu, séu de se afla, nu asia se intielege. Numai telegrafulu si telefonulu au potutu divulgá acést'a pretioasa convictione juridica: cá episcopulu denumitu de Maiestatea S'a pote se-si cuprinda scaunulu, la care este denumitu, *fora confirmatiune papala*. Si aceste se se publice in dóue diurnale publice la marele publicu cetitoriu romanu si germanu! Nu inzedaru suntemu noi satelittii idioti, cá nu ne potemu urcá la asia inalta idea, cá si confratii nostri, cari dau brevaturi de capacitate pentru professori de teologia. (Va urmá.)

(Maiestatea S'a) va veni, dupa cumu ne spune o fóia din Pest'a, in lun'a lui Augustu in Transilvani'a, spre a asistá la manevrele cele mari militare dela Muresiu-Osiorheiu. Totu acolo va avé locu si manevrulu alu 2-lea alu honvediloru la care va veni si archiducele Iosifu.

(Afaceri postale.) Este cunoscutu, cá serviciulu postalulu nu se numera intre cele placute si recere multa incordare pe langa o mare responsabilitate. Nu credemu inse, cá se semtia undeva amplotatii dela posta greutatea serviciulu loru mai multu, cá acuma cei dela post'a din Brasiovu. Prin schimbarea cursulu trenurilor, sosindu trenulu de persóne la 10 óre nóptea, la serviciulu de di s'a adausu si unu serviciu de nópte, dér' nu s'a inmultitu totodata in modu corespundietoriu si numerulu amplotatiloru, cari si asia abia erau de ajunsu. De aci vine apoi, cá la fiacare a dou'a di amplotatii, cari facu serviciulu peste di, trebuie se mai faca si serviciulu pana la 1 óra nóptea, ear' in diminéti'a urmatóre trebuie se se afle inca inainte de 7 óre earasi la postulu loru, cá se continue serviciulu de di, care este neinteruptu. Acést'a, va recunósce ori-cine, este prea multu si este in adevéru peste potinti'a omenésca de a cere dela amplotatii de aci, cá se póte acést'a greutate pentru durata. Poti vedé de pe faci'a loru cátu de obositi suntu cáte odata. Statulu amplotatiloru postali de aci ar' trebui inmultitu celu puginu cu cincii inisi, cá se mai póta resufá ómenii si se vina, cumu este regul'a, fiacare numai a trei'a di la réndu pentru serviciulu de nópte, avendu apoi diu'a urmatóre libera. Nu intielegemu ce scopu ar' poté se aiba o economia reu intielésa candu ea se face cu daun'a publicului si si a statului si candu tocmai venitele postale suntu cele mai mari. Nu scimu de ce li se retiene amplotatiloru chiaru si mic'a tacsá de 40 cr. ce li se cuvine pentru serviciulu de nópte. Directorulu dela post'a de aci face ce e dreptu totu disponibilulu spre a satisface recerintieloru publicului si acést'a 'i si este recunoscétoriu, dér' cumu va se póta birui astfelu pentru durata marile greutati ale serviciulu postalulu intr'unu orasiu c'unu comérciu atátu de mare dela fruntari'a Romaniei? Directiunea posteloru ar' trebui se se gandésca mai seriousu asupra acestui punctu.

(Nihilisti in Secuimu.) Diuarele maghiare anuntia cá in comitatulu Haromszék (Traiscaune), din cauza cá se pune focu la multe case si alte cladiri de cátra reuvoitori, s'a publicatu statariulu. In urm'a acést'a deodata au datu focu la siur'a si cladirile economice ale vice-comitelui si deórece s'a facutu indata cercetare, deodata s'au aprinsu de cátra taciunari cladirile economice ale celoru doi notari cercuali. Secuui incepu se imitezé pe Nihilistii russi.

(O petrecere de véra) se va arangia in favorulu reconstruierii bicericeii dela Monastirea Niculei la 29 Iuniu st. n. a c. in Gherl'a, pe aren'a bailoru dela Chireu, ear' la casu, cá timpulu ar' fi nefavorabilu, in sal'a Redutei orasianesci. Contribuirile marinimóse se voru publicá prin diuarie.

(Osman-pasi'a), renumitulu aperature alu Plevnei si actualulu ministru de resbelu alu Turciei, este denuntiatu de cátra generalii Fuad si Nusredu-pasi'a cá ar' fi comisu diferite dilapidari de bani publici si anume: cá comandantu alu armatei din Plevn'a si inainte de capitulare ar' fi impartitu cass'a armatei cu oficerii sei superiori din care partea s'a alicuota ar' fi numeratu 9800 livre in auru. Acést'a suma dupa întórcerea s'a din captivitate a versat'o la tesaurulu statului, inse nu in auru, ci in caimele (bani de chartia turcesci) profitandu astfelu din diferinti'a valórei o suma insemnata. De alta parte i se imputa, cá cá ministru de resbelu la incheierea diferiteloru contracte de aprovizionare pentru armata ar' fi facutu specule in daun'a statului cu contractii; apoi cá sumele de 6 milióne piastri ce i s'au avansatu prin diferite decrete speciale ale Sultanului pentru platirea soldeloru si si altoru trebuintie ale armatei n'au ajunsu la destinatiunea loru, incátu astadi spiritulu in armata ar' fi tare agítatu in contra lui Osman. Inainte unu consiliu de ministri ordonat de Sultanu, Osman-pasi'a justificandu acusarile ce i se facu, dete întregei afaceri unu caracteru de personalitate, cerénda, cá o ancheta seriósa se cerceteze faptulu.

(Unu hotiu omu de anima.) Unu casu interessantu s'a ivitu inainte curtei cu jurati din

Rom'a in 10 Iuniu. Pe banc'a acusatiloru siedi unu individuu acusatuu, cá a furatu o asina (magritia) cu manzu cu totu. Au fostu întrebatu martorii si acusatulu declará, cá a luatuu ambele amale sub scutuluu seu. Dupa aceea luá cuvintulu aperatureloru seu. „Domniloru jurati! — disé eu — omulu, care sta acumu inainte d-vóstre asupra sórtei carui'a aveti se ve exprimatii, est inainte de tóte unu omu de anima. Dvóstra suntu totu atátu de bine, cá si mine, cá astfelu ómeni suntu adi rari.“ Publiculu erá uimitu si juratii se uitara unulu la altulu. „Da d-loru — urma aperatureloru, — elu e unu omu cu anima Déca ar' fi voitu, nu l'aru fi opritu nimenu d'la numai asin'a singura. Urmarea ar' fi fostu a mórtéa manzului. Hei bine, la acestu cugetu s' amiscatu anim'a clientului meu. Nu, a disu elu sine, eu vreau se iau asin'a, dér' nu vreau se iau pe consciintia 'mi mórtéa manzului. Acést'a e mabilu, d-loru acést'a este voinicia, cáci elu scieá, cá este cu multu mai greu de a luá dóue vite, cátu un'a singura, si cá elu se espunea pericululu cu multu mai mare de a fi descoperitu. Elu in nu cugetá, ascaltá numai vocea consciintiei si prefé a se espune unii periculu cu multu mare, de cátu a despartii mum'a de fiu. Nu este acést'a marinimia? Dovediti, d-niloru, cá si dvóstra aveti astfelu de anima nobila si simtibila etc.“ — Juratii inse nu se lasara a fi indusi in éroré prin elocinti'a aperatureloru, ci condamnara pe hotiu la trei ani inchisóre. „Resb.“

(Unu accidentu infioratoriu) si intemplatu dilele trecute in Neapole. Éca dupa „l'Italie“ amenuntele acestei intemplari: In diu de Joi'a Verde pe la amédu, processiunea religiósá esindu din biserica Sant'a Chiara si indreptandu spre Trinit'a Maggiore, trecea tocmai pe strada Nilo. Pe ambele laturi ale stradei se aflau dóu siruri dese de curiosi, cari asteptau trecerea processiunei. De odata balconulu dela alu douila etagiu alu palatului ducelui de Sangro se surpu si cade pe balconulu dela etagiu inferioru. Ambele balcóne cadu apoi cu sgomotu pe pavagiu. In ambele balcóne se aflau dóue-sprediece persóne atóte au caditu pe strada. In celu d'antaiu erau ducele de Martin'a, duces'a de Sangro, patru fidele ale acestei'a si unu copilu. In balconulu de desuptu erá famili'a librariului Cristoforo Marini: unu fiu alu librariului, trei fete tinere si o juna femeia. Toti au scapatu cu viéti'a alegédu-se numai c' rani si contusiuni, la unii mai grele, la altii mai usióre; inse duces'a de Sangro, care cadise pe antaiu pe balustrad'a balconului de desuptu, ér' de acolo pe strada, isi rupse mediuloculu si peste câteva minute muri. Din fericire pe strada de desuptulu balcóneloru nu se aflá lume multa; cu tóte acestea, dóue persóne au fostu ranite. Isabell'a de Medicis, duces'a de Sangro, apartienea unei'a din cele mai mari familii ale aristocratiei neapolitane. Ea erá de 52 ani, pe cari ii portá fórté bine. „Rom.“

Conchiamare.

Pre bas'a conclusului adunarei generale cercauale, tienuta la Lisa in 1 Septembre 1878 de sub Nr. protocolulu VII, adunarea generale a Despcerc. II alu Asociatiunei transilvane pentru literaturá romana si cultur'a poporului romanu, se conchiana in comun'a Arpasiulu inferioru pe diu'a de 13 Iuliu 1879 st. n., la 11 óre ante merid. ceea ce prin acést'a se aduce la cunoscinti'a publica, invitanduse totu-deodata toti onoratii membri, intieleginti'a si poporulu acestui Despartiamentu a participá la siedinti'a adunarei. —

Din siedinti'a comitetului desp. cerc. II tienuta la Fagarasiu in 30 Maiu 1879.

Alesandru Micu   Grigoriu Negrea
Directorulu desp. II.   actuariu.

Cursulu la burs'a de Vien'a

din 24 Iuniu st. n. 1879.

5% Rent'a charthia (Metalliques) . . .	66.35	Obliq. rurali ungare . . .	82.75
5% Rent'a-argintu (imprumutu nationalu). . .	67.70	„ „ Banat-Timis. . .	85.40
Losurile din 1860 . . .	125.75	„ „ transilvane. . .	88.—
Actiunilebancai nation. . .	826.—	„ „ croato-slav. . .	84.—
„ instit. de creditu . . .	261.75	Argintulu in mafuri . . .	—
Londr'a, 3 luni. . .	115.70	Galbini imperatesci . . .	5.41
		Napoleond'ori . . .	9.20
		Marci 100 imp. germ. . .	—

Editoru: Iacobi Muresianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Muresianu

Tipograf'a: Ioane Gótt si fiu Henriou.